

บทที่ 5

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยกำหนดระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการและนักวิชาชีพ เพื่อนำความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 2 กลุ่ม มาเสริมผลการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งเป็นระเบียบวิธีการวิจัยหลักในการศึกษาครั้งนี้ ผลการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นเพียงการเสริมผลการวิจัยเชิงปริมาณเท่านั้น ดังนั้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเพียงจำนวน 4 คนเท่านั้น โดยเป็นนักวิชาการจำนวน 2 คนและนักวิชาชีพ 2 คน และผู้วิจัยใช้คำถามในการสัมภาษณ์จำนวน 8 ข้อ¹ โดยให้ความสำคัญกับความคิดเห็น การวิเคราะห์องค์ประกอบของปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ ได้ข้อค้นพบในประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอ คือ ความเห็นต่อผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ การแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ ความเห็นที่มีต่อองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ การแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบันและผู้มีส่วนสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยวิธีการทางสถิติ สามารถจัดองค์ประกอบได้รวมทั้งสิ้น 13 องค์ประกอบ นักวิชาการและนักวิชาชีพได้แสดงความเห็นต่อผลการวิเคราะห์ และเสนอความเห็นเพิ่มเติมในแต่ละองค์ประกอบ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ความเห็นต่อผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน ของนักหนังสือพิมพ์

ผู้วิจัยได้สอบถามความคิดเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพ ต่อผลการวิเคราะห์องค์ประกอบซึ่งมี 13 องค์ประกอบ ทั้งนี้ นักวิชาการและนักวิชาชีพได้แสดงความเห็นด้วยกับองค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบ อาจกล่าวได้ว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ในภาพรวม มีความถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการและนักวิชาชีพ นอกจากนี้สามารถแบ่งกลุ่มองค์ประกอบเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ องค์ประกอบภายในและองค์ประกอบภายนอกองค์กรหนังสือพิมพ์ และยังมีมุมมองของนักวิชาการเพิ่มเติมว่า หากจะนำองค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบนี้ใช้เป็นตัวชี้วัดในการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์นั้นก็สามารถทำได้ แต่ไม่ควรวัดในเชิงปริมาณ

¹ โปรดดูในภาคผนวก ค คำถามสำหรับการสัมภาษณ์

เพียงอย่างเดียว ควรวัดในเชิงคุณภาพ คือ คำนึงบริบททางด้านองค์กร เนื้อหาข่าว กระบวนการทำงาน และจิตสำนึกแห่งอุดมการณ์ของนักข่าวหนังสือพิมพ์ควบคู่กันไปด้วย

นักวิชาการแสดงความเห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ ที่วิเคราะห์จากการวิจัยครั้งนี้ “...ผมว่าตรงแล้วก็สอดคล้องกับที่คิดไว้ โดยเฉพาะในเรื่องขององค์ประกอบทักษะการทำข่าวสืบสวน...” (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาชีพ ซึ่งแสดงความเห็นด้วยกับผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ โดยเน้นถึงองค์ประกอบพื้นฐาน ที่สำคัญคือตัวนักข่าว ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของหนังสือพิมพ์ ทักษะการทำข่าว และการสนับสนุนนักข่าว จากหัวหน้าข่าว และบรรณาธิการ

พื้นฐานสำคัญอยู่ที่ตัวนักข่าว หรือบรรณาธิการหรือผู้ทำหน้าที่จะต้องเข้าใจ มีความรู้ และมีความใจ สนใจที่จะทำหน้าที่ตรงนี้ ที่เรียกว่าต้องมีจิตสำนึก ให้ความสำคัญให้น้ำหนักกับมันก่อน...ก็ขึ้นอยู่กับทักษะ ขึ้นอยู่กับการฝึกอบรม การมีจรรยาบรรณของข่าว ความสามารถส่วนตัว...หัวหน้าข่าวกับนักข่าวมันต้องสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ถ้าเกิดนักข่าวไม่เอาไหน ใช้อย่างไร เชี่ยวอย่างไรก็ไม่ขึ้น ฉะนั้นผมว่านักข่าวเนี่ยแล้วบางที่หัวหน้าข่าวเองก็ไม่มีทางรับรู้ข้อมูลที่เกิดขึ้นพื้นที่ได้ เพราะคนที่อยู่ในพื้นที่หรือสถานการณ์นั้นก็คือนักข่าว ผมว่านักข่าวเองก็มีความสามารถ หัวหน้าข่าวก็ต้องมีความสำคัญและเข้าใจสภาพและมีความรู้รอบด้านที่จะแนะนำนักข่าวด้วย (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

นักวิชาชีพเสนอความเห็นเพิ่มเติมว่า องค์ประกอบในการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านสามารถจัดกลุ่มเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือองค์ประกอบภายในองค์กรของหนังสือพิมพ์และองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การเมืองและความอยู่รอดเชิงเศรษฐกิจของหนังสือพิมพ์

การเป็นสุนัขเฝ้าบ้านนี้ มันก็จะมีปัจจัยภายในนะ ปัจจัยภายในก็ขึ้นอยู่กับตัวหนังสือพิมพ์...แนวทางการทำงานของกองบรรณาธิการ จุดยืนของกองบรรณาธิการ...นักข่าวและหัวหน้าข่าวมีทักษะหรือเทคนิคในการเป็นนักข่าวเชิงสืบสวนมีจิตวิญญาณในการที่จะเป็นนักข่าวเชิงสืบสวน...ปัจจัยภายนอกขึ้นอยู่กับสภาพสังคม การเมือง ซึ่งการเมืองรวมถึงการบริหารงานของข้าราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีอำนาจทางการเมืองที่เข้ามาปกครองประเทศ...กิจการหนังสือพิมพ์เป็นการทำธุรกิจของบริษัท มีตัวหนังสือพิมพ์เป็นสินค้า ความเกี่ยวโยงระหว่างธุรกิจกับหนังสือพิมพ์ที่จะต้อง

อาศัยโฆษณาอย่ามมีอยู่ มันก็มีส่วนเกี่ยวข้องด้วยว่าคุณจะไปชุดคู่ๆ ไปตีแม่ ไปเปิดโปงได้เต็มทีหรือเปล่า (บุญเลิศ ศชายุทธ์เดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

อย่างไรก็ตามนักวิชาการได้แสดงความเห็นเพิ่มเติมว่า หากจะนำองค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบนี้ใช้เป็นตัวชี้วัดในการแสดงบทบาทสุนัขอัจฉริยะของนักหนังสือพิมพ์ ควรคำนึงถึงสภาพการณ์การปฏิบัติงานของนักข่าวหนังสือพิมพ์ ซึ่งมักจะเกี่ยวข้องกับปัจจัยสภาพแวดล้อมในหลายเรื่อง เช่น ด้านองค์กร เนื้อหาข่าว กระบวนการทำงานและจิตสำนึกแห่งอุดมการณ์ของนักข่าวหนังสือพิมพ์ ดังนั้นจึงต้องใช้ปัจจัยเหล่านี้ประกอบกับองค์ประกอบทั้ง 13 องค์ประกอบด้วย

เราจะวิเคราะห์ในเชิง content ด้วยว่ามันสอดคล้องกับเกณฑ์การวัดองค์ประกอบทั้ง 13 ตัวนี้ หรือไม่อย่างไร...ทางปฏิบัติเขาทำได้หรือเปล่า บางทีเนี่ยอุดมการณ์ทฤษฎีเขาอยู่ แต่ปฏิบัติแล้วบางทีมันไม่กลมกลืนกัน เขาก็ทำทุกอย่างเพื่อความอยู่รอดของเขา ก่อนแข่งขันการนำเสนอข่าวจะมีเวลาตรวจสอบข้อเท็จจริง มันก็ทีหลัง... เขาจำเป็นต้องปรับตัวเข้ากับองค์กรของเขา ดูว่านโยบายองค์กรเขาต้องการอะไร (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าผลการวิเคราะห์องค์ประกอบการแสดงบทบาทสุนัขอัจฉริยะของนักหนังสือพิมพ์มีความถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของนักวิชาการและนักวิชาชีพ

ความเห็นที่มีต่อองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ

นักวิชาการและนักวิชาชีพมีความเห็นเพิ่มเติมปลีกย่อยในรายละเอียด แต่ละองค์ประกอบ ซึ่งจะกล่าวถึงทีละองค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบที่ 1 ทักษะและคุณสมบัติในการแสวงหาข่าว (เชิงสืบสวน)

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การมีความสามารถที่จะสัมผัสความผิดปกติ ตั้งข้อสงสัยสิ่งที่ไม่ชอบมาพากล (มีจุกข่าว) ของนักข่าว การมีความคิดสร้างสรรค์ ความช่างสังเกต ความอดทนและความรอบรู้ในการทำข่าวของนักข่าว การมีลักษณะนิสัยชอบตั้งข้อสงสัยต่อสถานการณ์รอบด้านของนักข่าว เป็นต้น

นักวิชาการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบนี้ โดยถือว่าเป็นทักษะสำคัญของนักข่าว เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้เขาสามารถแสดงบทบาทสุนัขอัจฉริยะได้ "...ในเรื่องขององค์ประกอบที่ 1

ทักษะคุณสมบัตินี้บอกไปว่าในเรื่องของ nose for news ในเรื่องของ creativity อันนี้ โอ เค ถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญ...” (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

ทั้งนี้ทักษะสืบสวนของนักหนังสือพิมพ์ของนักข่าวนั้นมืออยู่ในตัวนักข่าว นักข่าวไม่ได้ขาด แต่สิ่งที่ทำให้นักข่าวอาจจะไม่แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านได้เต็มที่ เป็นเพราะทักษะนี้ไม่ได้นำออกมาใช้ไม่ได้นำมาปฏิบัติจริงในการทำข่าวแต่ละวัน ตามความเห็นของนักวิชาการ

ผมไม่ได้บอกว่าเขาไม่ได้ขาด เพียงแต่ที่ผ่าน ๆ มาไม่ได้ถูกทำให้บ่อย ๆ อาจจะเร็ว ๆ รั้ง ๆ หลง ๆ ลืม ๆ ไปบ้าง...แต่ข่าวสัมภาษณ์ มันก็ไม่ได้ถูกฝึกนะ...ในชีวิตประจำวัน คุณได้อาไปใช้หรือเปล่า เพราะวัน ๆ ไปแต่ก็ไม่ได้ ตะปุกเป็นโดนอัด ตะปุกเป็นโดนสั่ง ก็อยู่เฉย passive ทั้งกองบรรณาธิการ ไม่ได้ทำนาน ๆ มันก็เร็ว...มีคำถามแหลม ๆ ขึ้นก็ถูกเซ็นเซอร์ห้ามออกแม้แต่เป็นข่าวแถลง (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

นอกจากนี้นักวิชาชีพได้แสดงความเห็นว่า ตัวนักข่าวและนโยบายการเสนอข่าวกองบรรณาธิการเป็นสิ่งเกี่ยวเนื่องกัน นักข่าวจะสามารถแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านได้หรือไม่ หรือข่าวนั้นจะได้ตีพิมพ์หรือไม่ขึ้นอยู่กับบรรณาธิการ

คิดว่าน่าจะเป็นของนโยบาย และก็ความสามารถของนักข่าวและทีมงาน ว่ามีฝีมือในการที่จะทำงานเชิงสืบสวนกับการมีนโยบายของหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นหรือไม่ เพราะว่่านักข่าวไม่สามารถไปซูดคู้ย แล้วนำมาลงได้เลยถ้าหากว่าระดับผู้บังคับบัญชาระดับหัวหน้าขึ้นไปจนกระทั่งถึงข้างบนเขาไม่สนับสนุนมาทำข่าวแบบนี้ อันนี้เป็นสองส่วนหลัก คิดว่ามีความสำคัญ (บุญเลิศ ศษายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบที่ 1 มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านซึ่งนักข่าวมีทักษะนี้แต่นักข่าวไม่ได้นำออกมาใช้อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะนโยบายการเสนอข่าวของกองบรรณาธิการที่ไม่เอื้ออำนวยให้เขา ได้แสดงทักษะความสามารถในการทำข่าวเชิงสืบสวนได้อย่างเต็มที่

2. องค์ประกอบที่ 2 นโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ ความจำเป็นในการทำข่าวเพื่อคำนึงถึงความต้องการของผู้บริหาร นโยบายที่เน้นการเสนอข่าวเพื่อผลกำไรทางธุรกิจ แรงกดดันที่ทำให้ต้องเสนอข่าว เพื่อประโยชน์ทางธุรกิจจากผู้ให้ทุนโฆษณา

นักวิชาชีพให้ความเห็นว่า นโยบายหนังสือพิมพ์ที่เน้นรายได้จากการโฆษณา จนทำให้นักหนังสือพิมพ์สังกัดฉบับนั้นไม่สามารถตรวจสอบบุคคล หรือบริษัทที่ให้โฆษณาได้เป็นองค์ประกอบที่มีผลน้อยเพราะหนังสือพิมพ์มีวิธีจะลดผลกระทบนี้

นโยบายเพื่อนเสนอข่าวเพื่อผลกำไร ไม่ใช่ไม่น่าจะเกี่ยวกัน อย่างไรก็ตามก็จะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจอยู่บ้าง สำหรับหนังสือพิมพ์บางส่วนจะมีมากน้อยต่างกันขนาดไหนก็แล้วแต่ นั่นก็คือถ้าไปเสนอข่าวสืบสวนสอบสวน ไปเท่าไปกัดเค้าเข้า บริษัทนั้น ถ้าหากว่าสนับสนุนโฆษณากันอยู่ เขาก็มีวิธีการอย่างนั้น ในการที่จะไม่ให้กระทบต่อธุรกิจบริษัทอย่างไร เช่น เดินทางมาพบกับผู้บริหาร ขอคุยกับผู้รับผิดชอบข่าว... แล้วฟังเขาที่แจจแล้วลงข่าวให้เขาแล้วเขามาที่แจจบอกว่าขอความเป็นธรรม แล้วเขาจะสนับสนุนโฆษณา (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

นอกจากนี้องค์กรหนังสือพิมพ์ จะมีผลต่อการแสดงบทบาททัศนคติเข้าบ้าน เฉพาะบางเรื่องที่เสนอข่าวนั้นส่งผลกระทบต่อองค์กรเท่านั้น "...หนังสือพิมพ์เฉพาะด้าน หนังสือพิมพ์รายวันทั่วไปผมคิดว่าจริง ๆ แล้วเจ้าของแทบมายุ่งน้อยมากยกเว้นบางเรื่องที่ sensitive มีผลกระทบต่อองค์กรหรือจริงจังหรือรุนแรงเท่านั้นเอง..." (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

สำหรับการแทรกแซงจากการโฆษณา จะส่งผลการแสดงบทบาททัศนคติเข้าบ้าน เฉพาะช่วงที่ลงโฆษณา แต่หลังจากนั้นจะไม่มีผลซึ่งนักหนังสือพิมพ์ที่มีประสบการณ์จะรู้จังหวะเวลาว่าเมื่อไหร่ควรแสดงบทบาทเมื่อใดไม่ควร

สมมติว่าคุณได้รับบทบาทโฆษณาจากกรณีนี้หรือกระทรวงนี้อยู่ วันหนึ่งคุณจะไปต่อกระทรวงนี้ใหม่...ไม่ ณ ขณะนั้น แต่หลังจากนั้นมันก็ต้องมีจังหวะและเวลา มันมีแรงกดดันแต่มันก็ไม่ได้มีข้อห้ามร้อยเปอร์เซ็นต์ ขณะนี้กำลังมี event จัดงานรับงบโฆษณาจากงานอยู่คุณคงไม่ลุกไปด่าเขาตอนนั้น แต่ผ่านไประยะเวลาหนึ่ง ฉะนั้นมันขึ้นอยู่กับจังหวะและเวลาผมว่าเป็นศิลปะอย่างหนึ่ง (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์ 9, กรกฎาคม 2552)

ในส่วนของนักวิชาการก็มีความเห็นเช่นเดียวกันว่านโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อย "...นโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร อันนี้ไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบสำคัญ..." (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบที่ 2 ที่เกี่ยวกับนโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร ขององค์กรหนังสือพิมพ์นั้น ไม่ใช่สิ่งสำคัญในมุมมองของนักวิชาชีพ เพราะหนังสือพิมพ์มีวิธีการที่จะลดความกดดันจากองค์กรประกอบนี้ เช่น ในช่วงที่หนังสือพิมพ์ได้รับโฆษณาจากองค์กรหนึ่ง

อาจจะลดระดับการตรวจสอบองค์ภรณ์นั้นลงบ้าง แต่มิได้ยกเลิกการตรวจสอบองค์ภรณ์นั้น แต่เป็นการรอจังหวะที่เหมาะสมที่จะแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน

3. องค์ประกอบที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการทำข่าวเชิงสืบสวน

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การมีความรู้เฉพาะด้านของนักข่าว เช่น ด้านบริหาร การเงิน/การบัญชี เศรษฐศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม เป็นต้น การทำข่าวที่ต้องแสวงหาแหล่งข่าวที่เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอย่างลึกซึ้ง การทำข่าวมีต้นทุน ค่าใช้จ่ายสูง และต้องใช้เวลาติดตามข่าวอย่างต่อเนื่องยาวนาน

ในมุมมองของนักวิชาการให้ความสำคัญน้อยกว่าองค์ประกอบนี้ เพราะถือนักข่าวทุกคนจะต้องใช้ทักษะการทำข่าวในตัวของตนเอง เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรคในการทำข่าวให้ได้ “...การมีทักษะ...คุณเป็นนักข่าว...ต้องมีทักษะที่มองประเด็นคิดถามว่าคำถามถัดไปคืออะไร ถ้าเขาถามต่อไปอย่างไร ถ้าเขาตอบอย่างหนึ่ง เราจะดักอย่างไร แบบนี้ผมว่าเป็น common sense เลย...” (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552) “...อุปสรรคการทำข่าว...คงไม่ใช่เป็นองค์ประกอบสำคัญ...แต่เป็นสิ่งที่เขาเผชิญอยู่และต้องรับสถานการณ์นี้ได้ พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาก็ได้ทันท่วงที...” (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

องค์ประกอบที่ 3 ดูเหมือนจะเป็นอุปสรรคในการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน แต่นักวิชาการให้ความสำคัญเห็นว่านักข่าวจะต้องใช้ความสามารถและทักษะการทำข่าวของตนเอง เพื่อลดอุปสรรคและปัญหาในการทำข่าวที่บางเรื่องจะต้องใช้ความรู้เฉพาะด้านประกอบ

4. องค์ประกอบที่ 4 กรอบข้อบังคับทางกฎหมาย จริยธรรมวิชาชีพ และความคาดหวังทางสังคม

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ กฎหมายที่ให้การคุ้มครองการทำข่าว กรอบข้อบังคับ จรรยาบรรณวิชาชีพของหนังสือพิมพ์ ความคาดหวังของสังคมที่ให้นักข่าวเป็นผู้ตรวจสอบ การทุจริตและเปิดโปงปัญหาของสังคมและประเทศ

นักวิชาการเน้นองค์ประกอบที่ 4 ด้าน จริยธรรมวิชาชีพว่าหนังสือพิมพ์หลงลืมหรือละเลยไปบ้างในเรื่องการใกล้ชิดกับแหล่งข่าวจนทำให้ลืมตรวจสอบ ซึ่งเรื่องนี้เป็นความจริงใจของแหล่งข่าวเพื่อมิให้หนังสือพิมพ์ตรวจสอบ

อันที่ 4 เป็นองค์ประกอบในเชิงลบนะ เหตุผลก็คือว่ามันถูกทำให้ลืมบทบาทหน้าที่ที่ตนเองจะต้องทำหน้าที่นี้ ถูกแหล่งข่าวเลี้ยงดูปล่อยอย่างดี...มีระยะห่างน้อยลงเรื่อย ๆ สุดท้ายก็ไปหลงรักแหล่งข่าว ซึ่งอันนี้เป็นความตั้งใจอย่างยืงยวดของแหล่งข่าวจำนวนมากเลยผมเชื่อ คือต้องการจับนักข่าวให้ได้ เป็นกลยุทธ์ที่นักการเมืองทั้งหลาย

ชอบทำต้องจับแหล่งข่าวให้ติด ซึ่งผมว่าอันนี้เป็นปัญหาจริง ๆ...ไม่ใช่เฉพาะในเรื่อง การเมืองโต๊ะเศรษฐกิจก็เป็น โต๊ะกีฬาก็เป็นหรือว่าพวกการตลาดก็จะยากมาก ทำไปทำมาแทนที่ตัวเองจะทำหน้าที่กลายเป็นช่องทางบอกข่าวให้ผู้บริโภครับทราบ (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

กฎหมาย จริยธรรม อันนี้แน่นอนเป็นสิ่งสำคัญ ในโดยความเห็นของครูแล้วนะ ยังมองว่าจริยธรรมสำคัญมากถ้านักข่าวนักหนังสือพิมพ์เขามีจริยธรรม มีคุณธรรม อยู่ในใจอยู่ในตัวเค้าแล้ว เวลาที่เขาทำข่าวต่าง ๆ แล้วเขาจะทำได้อย่างระมัดระวัง รอบครอบมากขึ้น (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

ในทางตรงกันข้ามนักวิชาชีพให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านกฎหมายน้อย เพราะปัจจัยนี้อยู่ระหว่างการเคลื่อนไหวเพื่อให้หนังสือพิมพ์ มีอิสรภาพมากขึ้นโดยสมาคมวิชาชีพ

กรอบข้อกฎหมายก็มีส่วนอยู่บ้าง แต่เป็นเรื่องเล็กน้อยมาก ไม่ได้ถือว่าเป็นสาระสำคัญ แม้ว่าตัวกฎหมายยังไม่เป็นธรรมกับวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ซึ่งสมาคมนักข่าวนักวิชาชีพ หนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย สภาการหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย และสภา การหนังสือพิมพ์แห่งชาติ ก็ยังต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพและความยุติธรรมทาง ด้านกฎหมายอยู่ ณ เวลานี้ (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

ปัจจัยเรื่องจริยธรรมในมุมมองของนักวิชาชีพมองว่า มีหนังสือพิมพ์บางฉบับไม่มี จริยธรรมโดยใช้การแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเอง "...เรื่อง จริยธรรมผมว่ามันไม่ใช่กรอบหรือ มันไม่ใช่ปัญหา จริยธรรมวิชาชีพถ้าคุณทำถูกก็ โอ เค..." (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

ส่วนจริยธรรมแห่งวิชาชีพ อันนี้พูดอย่างตรงไปตรงมามันก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ ในการทำหน้าที่เป็นสุนัขเฝ้าบ้าน ทำให้สุนัขบางตัวมันจุกจุกหาประโยชน์ มีขอบ คือ ขุดคุ้ยข่าวเพื่อให้เขามาเพื่อยอมสยบแล้วลงโฆษณา หรือ ให้ค่าตอบแทนเพื่อจะได้ปิดข่าว (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

นักวิชาการและนักวิชาชีพมีความเห็นที่แตกต่างกันในองค์ประกอบที่ 4 กล่าว คือ นักวิชาการต้องยึดมั่นอยู่ในจริยธรรม เพราะไม่เช่นนั้นอาจจะถูกแหล่งข่าวจงใจจะให้ความ โกลัซติดกับนักข่าวเพื่อหลีกเลี่ยงการถูกตรวจสอบ ในขณะที่นักวิชาชีพมีความเห็นว่านักข่าว

หนังสือพิมพ์บางฉบับไม่มีจริยธรรมใช้การทำข่าวตรวจสอบองค์กรเป็นเครื่องมือต่อรองเพื่อผลประโยชน์ของนักข่าวเอง

5. องค์ประกอบที่ 5 อิทธิพลทางการเมือง

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การทำข่าวการเมือง ในสภาวะ ที่ประเทศมีนักการเมืองส่วนใหญ่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ของประเทศ การ ทำข่าวที่ถูกแทรกแซงจากอิทธิพลทางการเมือง การทำข่าวภายใต้สภาพการเมืองที่ผู้นำรัฐบาลใช้อำนาจแบบเบ็ดเสร็จ เช่น การปกครองโดยเผด็จการทหาร หรือเผด็จการรัฐสภา เป็นต้น

องค์ประกอบด้านอิทธิพลทางการเมืองในมุมมองของนักวิชาชีพ มีความเห็นที่ชัดเจนว่ามีความสำคัญน้อยต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน อันเนื่องมาจากนักวิชาชีพถือว่าเป็นเรื่องปกติในการทำข่าวที่นักข่าวจะต้องเจออยู่แล้ว “...อิทธิพลทางการเมืองก็อาจจะมีอยู่บ้างแต่ก็ไม่ใช่เรื่องใหญ่ สำหรับหนังสือพิมพ์ที่ทำหน้าที่แสดงบทบาทอย่างตรงไปตรงมา...” (บุญเลิศ ชาญยุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552) “...ผมว่าปัจจัยทางการเมืองแทรกแซงถ้าเกิดเป็นเรื่องทางการเมืองที่ไม่ได้มีความแข็งแกร่งมาก...” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

แต่สำหรับนักวิชาการมีความเห็นว่ามีค้ำคัญน้อย เพราะเป็นสิ่งที่นักข่าวต้องเผชิญหน้าในการทำงานตามปกติ “...อิทธิพลทางการเมืองก็เป็นสิ่งที่เค้าต้องพบอยู่แล้วละ ยิ่งบ้านเราจะให้ความสำคัญกับการเมือง...” (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

อย่างไรก็ตามนักวิชาการยังมีความเห็นว่าความสำคัญขององค์ประกอบที่ 5 คืออิทธิพลทางการเมืองที่เข้ามาแทรกแซงการทำงานของหนังสือพิมพ์ และส่งผลต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ บางกรณีมีความสำคัญมาก “...องค์ประกอบที่ 5 อำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงเสรีภาพการทำงานของกองบรรณาธิการข่าว หลาย ๆ ข่าวไม่สามารถเป็นข่าวได้ บางข่าวก็เป็นข่าวที่อ่อนแอ...” (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

ความเห็นด้านการให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบที่ 5 ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกันนัก ระหว่างนักวิชาการกับนักวิชาชีพ คือ นักวิชาการให้ความสำคัญในฐานะที่เป็นปัจจัยที่เข้ามาแทรกแซงการทำหน้าที่ตรวจสอบ แต่นักวิชาชีพถือว่า เรื่องนี้เป็นปัจจัยปกติที่ต้องเจอในการทำข่าวตามปกติไม่ใช่สิ่งที่เป็นอุปสรรคในการตรวจสอบ

6. องค์ประกอบที่ 6 ข้อจำกัดในการบริหารงานข่าวของกองบรรณาธิการ

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ ข้อจำกัดในระบบงานข่าว เช่น การมอบหมายข่าว กำหนดเวลาปิดข่าวแต่ละวัน ขั้นตอนการคัดเลือกข่าว การจัดแบ่งหน้าที่การทำข่าวของกองบรรณาธิการ การทำงานที่ต้องแข่งกับเวลาเพื่อให้ทันกับปิดข่าวในแต่ละวัน

ข้อจำกัดที่มาจากองค์ประกอบด้านองค์การมีความสำคัญน้อย ในมุมมองของนักวิชาชีพ ทั้งนี้ นักวิชาชีพมองว่าเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขได้ โดยหัวหน้าชาวสามารถระดมทรัพยากรเพื่อสนับสนุน นักข่าวทำข่าวเชิงสืบสวนสอบสวนได้ “...หัวหน้าข่าว กองบรรณาธิการ...ที่มีผลกระทบต่ออย่างจริงจัง... การบริหารจัดการไม่ยากหากระดมทุนทรัพยากร เช่น ให้นักข่าวสายต่าง ๆ ทำข่าว เช่น ผมทำข่าว เรื่องชุกหูนั้ ผมเป็นบรรณาธิการอยู่ประชาชาติ ก็ไปเลยทุกสายข่าวมันก็ง่าย...” (ประสงค์ เดิศจิตน วิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552) สอดคล้องกับความเห็นกับนักวิชาการที่เห็นว่าองค์ประกอบนี้ มีความสำคัญน้อย “...ข้อจำกัดในการบริหารข่าวของกองบรรณาธิการมันเป็นสิ่งที่เขาต้องพบอยู่แล้ว ละ แล้วก็ต้องสามารถปรับตัวตรงนี้ได้...” (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

ทั้งนักวิชาการและวิชาชีพแสดงความเห็นสอดคล้องกันว่าองค์ประกอบที่ 6 มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทผู้นำบ้านของนักหนังสือพิมพ์

7. องค์ประกอบที่ 7 ระบบการฝึกฝนด้านวิชาชีพหนังสือพิมพ์/วารสารศาสตร์

องค์ประกอบนี้ หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ ระบบการเรียนรู้ที่ให้นักข่าว ชาติทักษะการเชื่อมโยงการเรียนรู้กับปัญหาในการทำข่าวในชีวิตจริง การมีมุมมองของนักข่าว ที่มองว่า อาชีพนักข่าวเป็น อาชีพที่ช่วยสร้างชื่อเสียง และความโด่งดังได้ เช่นเดียวกับอาชีพดารานักข่าวที่ไม่ได้จบการศึกษาด้านหนังสือพิมพ์/วารสารศาสตร์ ทำให้ขาดอุดมการณ์การชาติทักษะ และมุมมองการเสนอข่าวอย่างรอบด้าน

สำหรับองค์ประกอบที่ 7 เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำหน้าที่ผู้นำบ้าน เพราะสถาบัน ที่สอนสาขาวารสารศาสตร์ มีการเรียนการสอนที่ไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรม หนังสือพิมพ์ สอนแต่ทฤษฎีมากเกินไป

องค์ประกอบที่ 7 อยู่ที่โรงเรียนนิเทศศาสตร์วารสารศาสตร์มันไม่ทันกับความ เปลี่ยนไปของอุตสาหกรรมหนังสือพิมพ์...เราอยู่ในทฤษฎีและแนวคิดตามตำราเยอะ ซึ่งไม่ได้ฝึกนะ...แต่เวลาการนำไปใช้ มันต้องการตัวอย่างของชีวิตจริงให้ เข้ามาอยู่ในห้องเรียนให้มากยิ่งขึ้น ผมว่าอันนี้ขาด เรามีแต่ตำรา แต่เราไม่มี ประสบการณ์ของชีวิตจริงเข้ามา (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552) ระบบการฝึกฝนด้านวิชาชีพ อันนี้มองว่าสำคัญถึงแม้ว่าคนที่จบโดยตรงมา ทางด้านวารสารศาสตร์หรือสื่อสารมวลชนมากก็ตาม ค่าจำเป็นจะต้องได้รับการ train ฝึกฝนอบรมมาเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพราะว่าสถานการณ์ เหตุการณ์มันเปลี่ยนไป มันไม่ได้ยังคงที่เหมือนในสมัยที่เค้าเป็นนิสิตนักศึกษาอยู่ (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

อย่างไรก็ตามองค์ประกอบนี้ ในมุมมองของนักวิชาชีพกลับให้ความสำคัญน้อย “...นักข่าวที่ไม่ได้จบวารสารศาสตร์นิเทศศาสตร์ ผมว่าก็น้อยไม่ได้มาเป็นประเด็นมันถูกฝังแล้ว บางคนไม่ได้จบแรงกล้ากว่าบางคนที่จบนิเทศศาสตร์วารสารศาสตร์อีก...” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

นักวิชาการและนักวิชาชีพให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่ 7 แตกต่างกัน คือ นักวิชาการให้ความสำคัญกับการจบการศึกษาโดยตรงทางด้านวารสารศาสตร์ หรือสื่อสารมวลชน แต่นักวิชาชีพกลับไม่ให้ความสำคัญเพราะนักข่าวทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงาน

8. องค์ประกอบที่ 9 การสร้างพันธมิตรในการทำข่าวเชิงสืบสวนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ องค์ประกอบนี้หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การทำข่าวสืบสวนที่ขาดการสนับสนุนจากสมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ การทำข่าวเปิดโปงการทุจริต คอร์รัปชัน ที่ไม่มีการร่วมมือกันจากหนังสือพิมพ์อื่น ๆ

เป็นองค์ประกอบที่สำคัญน้อยเพราะหนังสือพิมพ์ไทยแต่ละฉบับอิสระต่างกัน มีแนวทางเฉพาะของตัวเอง และต่างก็ต้องรับผิดชอบต่อผลที่ตามมาจากการเสนอข่าวสืบสวนในกรณี ที่อาจถูกฟ้องร้องด้วยตนเอง ดังนั้นจึงทำให้การผนึกกำลังของเพื่อนร่วมวิชาชีพเป็นไปได้ยาก

การสร้างพันธมิตรในการทำข่าวเชิงสืบสวนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ อยากจะบอก ว่า แทบจะไม่ได้เป็นปัจจัยเลยไม่ได้สอดคล้องกับความเป็นจริง คือแต่ละแห่ง แต่ละสำนักขององค์กรหรือบริษัทหนังสือพิมพ์มีอิสระของตัวเองในการปฏิบัติงาน และการดำเนินงานทางธุรกิจ และทีมงานนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แต่ละแห่ง หนังสือพิมพ์ฉบับไหน คุณอยากเสนอข่าวไหนคุณก็เสนอกันไป สืบสวนอะไรกันไป ขึ้นอยู่กับองค์กรหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น คุณจะถูกฟ้องแพ่ง ฟ้องอะไรกันไป คุณก็รับผิดชอบไปเอง (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

นอกจากนี้นักวิชาการให้ความเห็นว่าการสร้างพันธมิตรในการทำข่าว ถือเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้เกิดการทำข่าวเชิงสร้างสรรค์ ยกกระตือรือร้นการศึกษาและระดมทุนกับประชาชน “...เรื่องของการสร้างพันธมิตรเห็นด้วยมาก ๆ มันจะทำให้เกิดพลังต่อ อยากทำให้เป็นการสร้างพันธมิตรในเรื่องของการช่วยทำข่าวเพื่อจะทำข่าวเชิงสร้างสรรค์ เชิงพัฒนา เชิงที่จะช่วยยกระดับความรู้การศึกษาระดมทุนให้กับประชาชนส่วนใหญ่...” (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

องค์ประกอบที่ 9 นักวิชาการและนักวิชาชีพให้ความเห็นสอดคล้องกันว่าเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยกว่าการแสดงผลงานของนักหนังสือพิมพ์

9. องค์ประกอบที่ 10 เน้นการทำข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงสำคัญในตำแหน่งทางการเมือง

องค์ประกอบนี้หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การทำข่าวในช่วงเริ่มต้นก่อตั้งรัฐบาลที่เพิ่งเข้ารับตำแหน่ง หรือที่เรียกว่า “ช่วงตี่มน้ำผึ้งพระจันทร์” และการมีรัฐบาลและคณะรัฐมนตรีที่มีชื่อเสียงในสังคม

องค์ประกอบด้านระยะช่วงการตี่มน้ำผึ้งพระจันทร์ นักวิชาชีพมีความเห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่มีส่วนน้อยเพราะในระยะที่ขึ้นตำแหน่งใหม่ ๆ หนังสือพิมพ์ไม่ใช่หยุดตรวจสอบแต่เป็นช่วงเวลาที่ให้โอกาสและเรียนรู้กันเป็นช่วงอยู่ระหว่างการตรวจสอบ

ช่วงการตี่มน้ำผึ้งพระจันทร์ผมว่าไม่ใช่หรอก ผมว่าเป็นเรื่องการให้โอกาสคนในระยะหนึ่ง คุณเพิ่งบริหารประเทศใหม่คุณจะไม่โอ้อวดเลยหรอก การที่คุณเลือกตั้งใหม่บริหารประเทศคุณควรให้โอกาสเขาใหม่ ผมว่าไม่ใช่องค์ประกอบของเรื่องที่จะทำให้การทำข่าวเพื่อตรวจสอบสังคม หรือสุนัขเฝ้าบ้านลดลง อยู่ในช่วงศึกษานโยบายคุณด้วยว่านโยบายคุณดีหรือไม่ดี คุณปฏิบัติดีตามนโยบายต้องใช้เวลา ผมว่าเป็นเรื่องปกติ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

เน้นการทำข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงสำคัญในตำแหน่งทางการเมือง อันนี้ไม่เห็นจะเกี่ยวข้องกับความเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน การตี่มน้ำผึ้งพระจันทร์คุณก็ต้องเข้ามาเรียนรู้งาน และคุณก็ต้องได้รับการยกเว้นที่จะถูกตรวจสอบ ถูกวิพากษ์วิจารณ์ ถูกเรียกร้อง กัดคันเพราะคุณเพิ่งเริ่มเข้ามาใหม่ แต่ในปัจจุบันนี้ค่านิยมมันเปลี่ยนแปลงไปแล้ว วันแรกที่คุณเข้ามาทำงานคุณก็ต้องเป็นคนที่มีฝีมือ ถ้าไม่เช่นนั้นเราก็ต้องวิพากษ์วิจารณ์ (บุญเลิศ ศชายุทธ์เดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

ด้านนักวิชาการเห็นว่าองค์ประกอบที่ 10 การเน้นข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์ไม่เสนอข่าวที่มีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งเป็นความคลาดเคลื่อน

องค์ประกอบที่ 10 เน้นการทำข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงสำคัญในตำแหน่งทางการเมือง คือ อันนี้เป็นปัญหาทางนิเทศศาสตร์ทางวารสารศาสตร์ คือ big name make story...ถ้าเราให้โอกาส big name ได้พูดก็พูดแต่เรื่องดี ๆ ส่วนคนเล็ก ๆ ที่ได้รับปัญหา คนนั้นควรจะได้ออกมาที่จะสะท้อนปัญหาให้มันเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ big name...การทำงาน investigative Reporting หรือทำงานเป็นสุนัขเฝ้าบ้าน หนักข่าวไม่ค่อยได้ยินชาวบ้าน

ได้ยินแต่ว่าวันนี้ คุณมาร์ค (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี) จะว่าอย่างไร คุณเทพเทือกจะว่าอย่างไร แต่ว่าชาวบ้านจริง ๆ ที่บ่นนอกกำลังเดือดร้อนเรื่องจะทำเป็น เซาส์เทรินซีบอร์ค มีปัญหาจริง ๆ คนพูดจริง ๆ เราไม่ถูกฝึกให้ฟังเขา มากเท่าที่ควร (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

ความเห็นที่มีต่อองค์ประกอบที่ 10 คือนักวิชาชีพให้ความสำคัญน้อยเพราะโดยทั่วไป นักข่าวมักจะให้โอกาสแก่ผู้ที่ขึ้นดำรงตำแหน่งใหม่ ๆ โดยเฝ้าดูอยู่แต่ยังไม่ตรวจสอบเข้มข้น ซึ่งมีได้หมายความว่าจะไม่ตรวจสอบเขา ในทางตรงข้ามนักวิชาการให้ความสำคัญมากเพราะ ความมีชื่อเสียงของบุคคลเป็นคุณค่าข่าวที่นักข่าวจะให้ความสนใจเป็นพิเศษ และ มุ่งจะตรวจสอบเขา ซึ่งบางครั้งก็มุ่งแต่จะทำข่าวตรวจสอบบุคคลที่มีชื่อเสียงมากเกินไป จน ละเลย การนำเสนอปัญหาของชาวบ้านทั่วไป

10. องค์ประกอบที่ 11 ความซับซ้อนของข่าวเชิงสืบสวน

องค์ประกอบนี้หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ ความซับซ้อนของข่าวเชิงสืบสวน ที่ยากต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน นักข่าวมักจะให้ความสำคัญกับการทำข่าวเชิงสืบสวน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต คอร์รัปชัน มากกว่าเรื่องอื่น

นักวิชาการมีความเห็นว่าองค์ประกอบที่ 11 ความซับซ้อนของข่าวเชิงสืบสวนนั้นไม่ใช่ ปัจจัยสำคัญเพราะนักข่าวมีหน้าที่รายงานข่าวที่ซับซ้อนให้เข้าใจง่าย ดังนั้นต้องมีการจัดการ ทำงานภายในกองบรรณาธิการ

ความซับซ้อนไม่ใช่ปัญหา...คือเรื่องที่มีเบื้องหน้าเบื้องหลังมันซับซ้อนอยู่แล้ว คุณเป็น นักข่าว หน้าที่คุณคือทำเรื่องยากให้เป็นเรื่องง่ายอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นจะมาบอกว่า เรื่องนี้ซับซ้อนฉันทำไม่ได้...ความซับซ้อนไม่เป็นเหตุให้นักข่าวทำงานไม่ได้ เพราะว่าทุกเรื่องซับซ้อนอยู่แล้ว แต่ว่าคุณจัดงานอย่างไร ในกองบรรณาธิการ (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

11. องค์ประกอบที่ 12 ผลกระทบต่อผู้สื่อข่าว

องค์ประกอบนี้หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ การถูกฟ้องร้องจากผู้เกี่ยวข้อง ในข่าว การถูกคุกคามความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักข่าวที่เกิดขึ้นจาก การทำข่าวเชิงสืบสวน

องค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยในมุมมองของนักวิชาชีพ คือ ผลกระทบต่อผู้สื่อข่าว ซึ่งกระบวนการทำข่าวจะมีขั้นตอนที่ป้องกันการถูกฟ้องร้องอยู่แล้ว และการถูกฟ้องร้องขึ้นมา คนที่จะถูกฟ้องร้องไม่ใช่นักข่าวแต่เป็นหนังสือพิมพ์ ดังนั้นองค์ประกอบนี้ไม่ค่อยมีผลที่จะ

ทำให้นักข่าวไม่แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน “...ไ้เรื่องฟ้องหมิ่นประมาทนี่ก็มีส่วนน้อย...การถูกฟ้องเนี่ยน้อยมากถ้าคุณเขียนอย่างรัดกุม...” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

...ผลกระทบต่อผู้สื่อข่าวถูกฟ้องร้องจากผู้เกี่ยวข้องในข่าว ความจริงนักข่าวเวลานำเสนอข่าวเขาไม่ได้ใส่ชื่อ ดังนั้นการถูกแจ้งความฟ้องร้องตัวผู้สื่อข่าวจะไม่เกิดจริง ๆ แล้วนักข่าวไปหาข่าวไปซุกคืบไปได้ข้อมูลหลักฐานบางอย่าง ไม่ใช่ข่าวจะเอามาเขียนลงหนังสือพิมพ์ได้เลย มันมีหลายขั้นตอนในการพิจารณาดูกันแล้วนักข่าวก็ไม่ได้ทำข่าวคนเดียว ทำงานเป็นทีมข่าวขึ้นหนึ่งก็รับรู้ทั้งกองบรรณาธิการเราต้องรับผิดชอบร่วมกันทั้งกองและอาจจะถึงทั้งบริษัท อย่างไรก็ตามผลกระทบต่อความปลอดภัยของนักข่าวมีความสำคัญว่าการถูกฟ้องร้อง...เวลาที่ซุกคืบไปแล้วไม่ระวังระวัง อาจจะได้รับอันตรายได้ ก็มีเหตุเกิดขึ้นอยู่เมื่อเสนอข่าวเรื่องบ่อบำบัดน้ำเสีย เสนอเกี่ยวกับการประมูลรับเหมาของกำนันผู้ใหญ่บ้านที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจบางอย่าง นักการเมืองท้องถิ่น อบต. นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล ก็จะมีอันตรายเกิดขึ้นอยู่เป็นครั้งคราวมีผลกระทบอยู่ในการทำข่าวซุกคืบ (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

ในทางตรงกันข้ามนักวิชาการแสดงความเห็นว่าองค์ประกอบที่ 12 จะส่งผลกระทบต่อที่สำคัญในกรณีที่นักข่าวถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนเงินมากมาย และการถูกคุกคามด้านความปลอดภัยในชีวิตของนักข่าว

เรื่องการฟ้องร้องเรายังมีการฟ้องหมิ่นประมาทที่พื้นล้าน...ต่อให้นักข่าวเชื่อมั่นว่าที่ตัวเองทำไปรับรองไม่ได้หมิ่นประมาท แต่ถ้าเกิดเจอโจทย์ฟ้องซุกพื้นล้านมือไม้สั้นอย่างน้อยอาจต้องยอมเซ็นเซอร์ตัวเอง แทนที่จะซุกคืบไปมากกว่า...และการถูกคุกคามความปลอดภัยจะเกิดขึ้นกับการทำงานในภูมิภาคที่มีอิทธิพลท้องถิ่นผมว่ามีนะแต่ว่าอันนี้...ถ้าหากว่าเป็นบ้าน ๆ ภูธร เรื่องนี้อาจจะจริงไปขัดผลประโยชน์ อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) อบจ. (องค์การบริหารส่วนจังหวัด) (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

นักวิชาชีพให้ความสำคัญกับองค์ประกอบที่ 12 ด้านผลกระทบต่อผู้สื่อข่าวน้อย เพราะกระบวนการทำข่าวมีขั้นตอนที่ป้องกันการนักข่าวถูกฟ้องร้องอยู่แล้ว และหากจะมีการฟ้องร้องผู้ที่จะเป็นจำเลยคือองค์กรหนังสือพิมพ์ไม่ใช่ข่าว ดังนั้นจึงไม่มีผลต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน แต่นักวิชาการมีความเห็นว่าส่งผลกระทบต่อหากนักข่าวถูกฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเป็นจำนวนมหาศาลหรือการถูกคุกคามถึงชีวิต

12. องค์ประกอบที่ 13 ผลกระทบต่อการบริหารธุรกิจสื่อ

องค์ประกอบนี้หมายถึงปัจจัยดังต่อไปนี้ คือ นโยบายการลดต้นทุนการทำข่าวขององค์กร และการมีบริษัทข้ามชาติเข้ามาถือหุ้นในองค์กรข่าว

องค์ประกอบด้านแหล่งทุนที่เข้ามาถือหุ้นองค์กรหนังสือพิมพ์ มีผลต่อการแสดงบทบาทสื่อนักข่าวที่บ้านน้อยในมุมมองของนักวิชาชีพ

คนที่มาถือหุ้นคือบริษัทมาถือหุ้นนี้ มีผลกระทบมากกว่า...โจมตีวิพากษ์วิจารณ์หรือเล่นงานบริษัทที่เข้ามาถือหุ้นได้ไหม เช่น บริษัททำสัมปทานกับรัฐ วันหนึ่งเกิดมีการต่อสัญญากับรัฐ หนังสือพิมพ์อาจจะโจมตีก็ได้เพราะคนละส่วน อาจจะถูกเบรก มีผลกระทบต่อการทำข่าว อันนี้เป็นสิ่งสำคัญ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

องค์ประกอบด้านทุนต่างชาติอาจจะไม่มีความสำคัญมาก สำหรับหนังสือพิมพ์ไทย เพราะหุ้นหนังสือพิมพ์ไม่ได้ให้ผลตอบแทนการลงทุนสูงไม่ค่อยมีต่างชาติเข้ามาสนใจ

การมีบริษัทข้ามชาติเข้ามาถือหุ้นนี้ เขาไม่สนใจหรอก สนใจว่าผลตอบแทนว่าเท่าไร ส่วนใหญ่เป็นพวกกองทุนเข้ามาถือ หนังสือพิมพ์ไทยไม่ได้ให้ผลตอบแทนจนเป็นแรงจูงใจให้บริษัทข้ามชาติมาถือหุ้น...ผมเห็นว่ามันแทบจะมีน้ำหนักน้อยมากสำหรับหนังสือพิมพ์ไทยนะ (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบที่ 13 ด้านผลกระทบการบริหารองค์กรในเชิงของทุนข้ามชาติที่จะเข้ามาแทรกแซงองค์กรหนังสือพิมพ์ของไทยนั้นมีความสำคัญน้อย เพราะการลงทุนในองค์กรหนังสือพิมพ์ได้รับผลตอบแทนการลงทุนไม่มาก ดังนั้นจึงไม่เป็นที่สนใจของทุนต่างประเทศ แต่จะมีผลในกรณีที่ผู้ถือหุ้นองค์กรหนังสือพิมพ์ที่เป็นคนไทยมากกว่า

จากความเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพ ในประเด็นเกี่ยวกับการให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่าง ๆ พบว่า มีความคิดเห็นแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มคือ กลุ่มองค์ประกอบที่มีความสำคัญมากในมุมมองของนักวิชาการ กลุ่มองค์ประกอบที่มีความเห็นว่า เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการแสดงบทบาทสื่อนักข่าวที่บ้านของนักหนังสือพิมพ์ คือ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะและคุณสมบัติในการแสวงหาข่าว (เชิงสืบสวน) เพียงองค์ประกอบเดียว

กลุ่มองค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยทั้ง ในมุมมองของนักวิชาการและนักวิชาชีพต่อการแสดงบทบาทสื่อนักข่าวที่บ้านของนักหนังสือพิมพ์มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ นโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร (องค์ประกอบที่ 2) ปัญหาและอุปสรรคในการทำข่าวเชิงสืบสวน (องค์ประกอบที่ 3) ข้อจำกัดในการบริหารงานข่าวของกองบรรณาธิการ (องค์ประกอบที่ 6) การสร้างพันธมิตร

ในการทำข่าวเชิงสืบสวนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ (องค์ประกอบที่ 9) ความซับซ้อนของข่าวเชิงสืบสวน (องค์ประกอบที่ 11) และผลกระทบต่อการบริหารธุรกิจสื่อ (องค์ประกอบที่ 13)

กลุ่มองค์ประกอบที่นักวิชาการและนักวิชาชีพ ให้ความสำคัญมากน้อยแตกต่างกัน กลุ่มองค์ประกอบที่นักวิชาการและนักวิชาชีพ ให้ความสำคัญต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์แตกต่างกัน มี 5 องค์ประกอบ ได้แก่ กรอบข้อบังคับทางกฎหมาย จริยธรรมวิชาชีพ และความคาดหวังทางสังคม (องค์ประกอบที่ 4) อิทธิพลทางการเมือง(องค์ประกอบที่ 5) ระบบการฝึกฝนด้านวิชาชีพหนังสือพิมพ์/วารสารศาสตร์ (องค์ประกอบที่ 7) เน้นการทำข่าวบุคคลที่มีชื่อเสียงสำคัญในตำแหน่งทางการเมือง (องค์ประกอบที่ 10) และผลกระทบต่อผู้สื่อข่าว (องค์ประกอบที่ 12)

จากความเห็นด้านความสำคัญขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีต่อการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ สามารถสรุปได้เป็นความคิดเห็นสามกลุ่มตามตารางที่ 5.1 ดังนี้

ตารางที่ 5.1

สรุปความเห็นด้านการให้ความสำคัญแต่ละองค์ประกอบที่มีผลกระทบ

ต่อการแสดงบทบาทผู้นำในบ้าน

องค์ประกอบ	การให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบ			
	นักวิชาการ คนที่ 1	นักวิชาการ คนที่ 2	นักวิชาชีพ คนที่ 1	นักวิชาชีพ คนที่ 2
องค์ประกอบที่ 1 ทักษะและคุณสมบัติในการ แสวงหาข่าว (เชิงสืบสวน)	มาก	มาก	ไม่มีการ กล่าวถึง	มาก
องค์ประกอบที่ 2 นโยบายการเสนอข่าวเพื่อผล กำไร	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	น้อย	น้อย
องค์ประกอบที่ 3 ปัญหาและอุปสรรคในการ ทำข่าวเชิงสืบสวน	น้อย	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง
องค์ประกอบที่ 4 กรอบข้อบังคับทางกฎหมาย จริยธรรมวิชาชีพ และความคาดหวังทางสังคม	มาก	มาก	น้อย	น้อย
องค์ประกอบที่ 5 อิทธิพลทางการเมือง	มาก	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	น้อย
องค์ประกอบที่ 6 ข้อจำกัดในการบริหารงาน ข่าวของกองบรรณาธิการ	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง
องค์ประกอบที่ 7 ระบบการฝึกฝนด้านวิชาชีพ หนังสือพิมพ์/วารสารศาสตร์	มาก	มาก	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง
องค์ประกอบที่ 8 การมุ่งนำเสนอข่าวชาวบ้าน (ข่าวเบา)	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง
องค์ประกอบที่ 9 การสร้างพันธมิตรในการ ทำข่าวเชิงสืบสวนจากเพื่อนร่วมวิชาชีพ	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย
องค์ประกอบที่ 10 เน้นการทำข่าวบุคคลที่มี ชื่อเสียงสำคัญในตำแหน่งทางการเมือง	มาก	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	น้อย
องค์ประกอบที่ 11 ความซับซ้อนของข่าว เชิงสืบสวน	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง
องค์ประกอบที่ 12 ผลกระทบต่อผู้สื่อข่าว	มาก	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	น้อย
องค์ประกอบที่ 13 ผลกระทบต่อการ บริหารธุรกิจสื่อ	ไม่มีการ กล่าวถึง	ไม่มีการ กล่าวถึง	น้อย	ไม่มีการ กล่าวถึง

สามารถสรุปได้ว่าองค์ประกอบที่มีความชัดเจน ว่ามีความสำคัญมากคือ องค์ประกอบที่ 1 ทักษะและคุณสมบัติในการแสวงหาข่าว (เชิงสืบสวน) และองค์ประกอบที่มีความสำคัญน้อยคือ องค์ประกอบที่ 2 นโยบายการเสนอข่าวเพื่อผลกำไร สำหรับองค์ประกอบที่ 8 การมุ่งนำเสนอข่าวชาวบ้าน (ข่าวเบา) เป็นองค์ประกอบเดียวที่นักวิชาการและนักวิชาชีพไม่ได้กล่าวถึงในเชิงต่อการให้ความสำคัญต่อบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน

การแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบัน

นักวิชาการและนักวิชาชีพมีความเห็นว่า การแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านถือเป็นบทบาทหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ที่จะต้องทำหน้าที่เปรียบเสมือนกระจกเงาส่องสะท้อนความจริง และความคิดเห็นเพื่อตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ตรวจสอบสถานการณ์ทางสังคม และการดำเนินธุรกิจของภาคเอกชน ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งในด้านที่จะนำไปสู่การพิทักษ์ประโยชน์ของประชาชน อย่างไรก็ตามทั้งนักวิชาการและนักวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันว่า นักหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันยังมีข้อบกพร่องในการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านกล่าวคือบางครั้งอาจจะละเลยในการทำหน้าที่นี้ รวมทั้งยังถูกอิทธิพลควบคุมจากรัฐบาลประกอบกับคุณภาพของนักข่าวซึ่งมีศักยภาพแตกต่างกัน

หากจะพิจารณาถึงการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน ของนักหนังสือพิมพ์ไทยในปัจจุบัน ควรทำความเข้าใจถึงความหมายและมุมมองที่มีต่อบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน ซึ่งพบว่านักวิชาชีพได้ให้มุมมองถึงบทบาทของสุนัขเฝ้าบ้านว่า เป็นบทบาทหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ที่จะต้องนำเสนอข่าวโดยทำหน้าที่เปรียบเสมือนกระจกเงา ทำหน้าที่แสดงความคิดเห็นและต้องตรวจสอบสังคม และเอกชนด้วย “...มันเป็นบทบาทหนึ่งของนักหนังสือพิมพ์ว่าด้วยการนำเสนอข่าวสาร ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนกระจกเงา ทำหน้าที่การแสดงความคิดเห็น ตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ ตรวจสอบสภาพสังคม...” (บุญเลิศ คชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

...นิยามของผมก็คือ การนำเสนอ การตรวจสอบภาวะของสังคม โดยเฉพาะอำนาจรัฐ ซึ่งปกติอำนาจรัฐก็มีบทบาทสูงในการบริหารต่าง ๆ ดังนั้นการใช้อำนาจของรัฐถ้าหากไม่มีการตรวจสอบ การควบคุมหรือละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนหรืออื่น ๆ เช่น การทุจริต คอร์รัปชัน การจัดสรรทรัพยากรที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านก็ต้องรายงานข้อเท็จจริง การตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีบทบาทต่อสังคมด้วย ไม่ว่าจะเป็นบริษัทเอกชนก็ดีที่อาจจะทำธุรกิจมิชอบเอาเปรียบสังคม (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

ในด้านความเห็นที่มีต่อการแสดงบทบาทสุนัขอ่าบ้าน ของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบัน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิชาการให้ความเห็นว่านักหนังสือพิมพ์มีศักยภาพในการทำข่าวเชิงสืบสวนแต่ไม่ได้ใช้ศักยภาพเพราะถูกอิทธิพลควบคุมแทรกแซงจากรัฐบาล ไม่ต้องการให้หนังสือพิมพ์ตรวจสอบตนเอง

ศักยภาพของหนังสือพิมพ์เนี่ยมี แต่ว่ามันถูกทำให้ลดลงเมื่อรัฐบาลทักษิณ 1 เป็นต้นมา และก็เรื่อยมาจนถึงรัฐบาลทักษิณ 2 ...ถ้าคุณทักษิณไม่ชอบการถูกตรวจสอบ ใครก็ตามที่ตรวจสอบจะถูกจัดการ...เมื่อไม่ได้ตรวจสอบนาน ๆ ก็ทำให้ศักยภาพนี้ลดลงไปจึงไม่สามารถทำหน้านี้ได้ แม้จะมีเสรีภาพมากขึ้น...พอหลังทักษิณ ผมว่าเสรีภาพมันดูเหมือนจะกลับมา คือ วิพากษ์วิจารณ์ ตรงนี้เนื่องจากไม่คุ้นกับการทำหน้าที่ตรวจสอบมานานยังงั้น ๆ อยู่ (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

การแสดงบทบาทสุนัขอ่าบ้านของหนังสือพิมพ์ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นต่อสังคม ซึ่งนักวิชาชีพได้ให้ความเห็นว่านักหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันไม่ถึงกับไม่แสดงบทบาทสุนัขอ่าบ้านเลย แต่อาจจะลดน้อยลงไปได้ แต่ก็ยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีในสังคมไทย

การทำหน้าที่ในบทบาทนี้อย่างเต็มที่ ใ้ส่วนจะมากหรือน้อยกว่าปัจจุบันด้วยเงื่อนไขหรือปัจจัยอื่น ๆ เข้ามาประกอบไม่ว่าจะเป็นปัจจัยทางด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ ธุรกิจ อย่างไรก็ตามก็คิดว่าใ้เจ้าสุนัขอ่าบ้านตัวนี้คงต้องทำหน้าที่สังเกตการณ์และต้องคอยเห่า คอยกัด ความซื่อสัตย์ ความไม่ถูกต้องต่าง ๆ อยู่เหมือนเดิม...การแสดงบทบาทสุนัขอ่าบ้านของหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันความเห็นของผมไม่คิดว่า จะลดน้อยลงไปนะ ยังมีความจำเป็นสำหรับสังคมไทยที่การขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ ผลประโยชน์ทางด้านธุรกิจ และอิทธิพลทางด้านการเมือง มีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศทำให้สังคมไทยประชาชนได้รับความเดือดร้อน ดังนั้นหนังสือพิมพ์ก็จะเป็นที่พึ่งพิงของประชาชน (บุญเลิศ ศชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

เช่นเดียวกับความเห็นของนักวิชาการ ที่มีความเห็นว่าการแสดงบทบาทสุนัขอ่าบ้านนั้นยังไม่เต็มที่ตามที่ควรจะเป็น โดยที่หนังสือพิมพ์มักจะเน้นการทำข่าวความขัดแย้งและละเลยเรื่องของการตรวจสอบ โดยเฉพาะการนำเสนอข่าวการเมือง ซึ่งหนังสือพิมพ์ให้ความสำคัญมากจนเกินไป

ไม่ค่อยจะประทับใจ การนำเสนอจะค่อนข้างพยายามสร้างความขัดแย้งมากกว่าที่จะทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน ให้สัดส่วนของข่าวการเมืองมาก

เป็นลักษณะขัดแย้งมากกว่าด้วย ไม่ใช่การเมืองของการสร้างสรรค์ ในการทำเพื่อ พิทักษ์ประโยชน์ของประชาชน...ยังไม่ค่อยประทับใจของบทบาทหนังสือพิมพ์ น่าจะเป็นคนที่คอยดูแลสอดส่องดูแลความเป็นไปของเหตุการณ์บ้านเมือง ดูการทำงาน ของรัฐบาลที่มีบทบาทหน้าที่การเมืองการปกครองประเทศ...ช่วยกันดูซิว่าบทบาท ของผู้บริหารผู้ปกครองประเทศ เขาทำได้เหมาะสมไหมกับบทบาทหน้าที่ที่เค้าควร จะทำ เขามีการทำเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ไหม คำนึงถึงประชาชน อย่างแท้จริงไหม หรือว่าเป็นการทำผลประโยชน์ของพรรคของตนเองหรือว่าเพื่อ ภารกิจของตัวเอง (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

อย่างไรก็ตามการทำหน้าที่นี้ก็ยังมีข้อสังเกตว่าต้องเสนอข่าวให้สมดุลระหว่าง เนื้อหาข่าวและผลตอบการแทนทางธุรกิจ ซึ่งอาจจะทำให้บทบาทสุนัขเฝ้าบ้านถูกละเลยไปบ้าง สื่อกระแสหลัก แนนอนผลประโยชน์ทางธุรกิจก็เป็นเรื่องหนึ่งที่จะทำให้เกิดขึ้น ดังนั้นผู้บริหารเห็นว่าข่าวที่นำเสนอ สิ่งที่น่าสนใจจะต้องครอบคลุมให้รอบด้าน คือต้องเป็น mass ด้วย แล้วก็ทำให้ผลตอบแทนธุรกิจให้เกิดขึ้นด้วย ดังนั้น เนื้อหาน้ำหนักของมันก็ถูกจัดแบ่งสัดส่วนในที่ต่าง ๆ เพื่อให้มันเกิดความสมดุลใน ทางธุรกิจที่จะทำให้ธุรกิจอยู่...สื่อกระแสหลักไม่ได้ทำหน้าที่ตัวเองได้อย่างครอบคลุม โดยเฉพาะเรื่องยาก ๆ เช่น เรื่องของคนกลุ่มน้อย หรือเรื่องของการเอาเปรียบ เรื่องการจัดทรัพยากรของคนด้อยโอกาสต่าง ๆ มักจะถูกละเลยไม่ได้ถูกนำเสนอ อย่างลึกซึ้งซึ่งมักจะถูกวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ ๆ ว่าไม่สามารถนำเสนอได้อย่างลึกซึ้ง รอบด้าน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

นอกจากนี้ นักวิชาชีพยังแสดงความเห็นเพิ่มเติมว่าการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน ของนักหนังสือพิมพ์ปัจจุบันนั้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของนักข่าวซึ่งปัจจุบันนี้ คุณภาพของนักข่าวนั้น มีความแตกต่างกันบางคนเป็นผู้มีศักยภาพสูง จิตวิญญาณในการทำหน้าที่สืบสวนซึ่งทำให้เขา สามารถแสดงบทบาทได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันมีนักข่าวบางกลุ่มไม่มีจิตวิญญาณในการทำข่าว สืบสวนสอบสวนจึงทำให้ไม่แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านได้อย่างเต็มที่

สังเกตดูทั่วไปนักข่าวมันก็มีหลายประเภท เกรด A เกรด B เกรด C เกรด D ใ้เกรด C เกรด D อยู่เป็นชังกะตายไม่มีความเจริญก้าวหน้าไม่มีผลงาน เวลาคุณตั้งคำถาม คุณก็ตั้งคำถามไม่เป็น คุณก็แต่ได้ตั้งคำถาม ทำอะไร เมื่อไหร่ ท่านห่วงไหม ท่านกังวลไหม ท่านคิดว่าจะเกิดขึ้นไหม แต่เบื้องลึกปัญหาต่าง ๆ ในแต่ละเรื่องที่คุณกำลัง ตั้งคำถามอยู่ไม่รู้จริง คุณก็แต่แต่เพียงผิว ๆ แล้วยิ่งการทำข่าวเชิงสืบสวนของนักข่าว

เป็นงานที่ต้องอาศัยฝีมือ แล้วอาศัยจิตใจด้วยที่คุณอยากจะทำงานในส่วนนี้ ทีม work ที่ดี (บุญเลิศ คชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

จากความเห็นของนักวิชาการและนักวิชาชีพข้างต้น พอสรุปได้ว่าการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านถือเป็นบทบาทหนึ่งของหนังสือพิมพ์ที่ต้องปฏิบัติ

ผู้มีส่วนสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน

ในประเด็นความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้มีส่วนสนับสนุน ให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านพบว่า มีบุคคล 4 กลุ่ม ประกอบด้วย

กลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารองค์กรหนังสือพิมพ์ซึ่งจะต้องมีจริยธรรม มีจิตสำนึกแห่งการเป็นนักหนังสือพิมพ์ ทำงานอย่างเอาจริงเอาจังซึ่งจะส่งผลต่อวัฒนธรรมต่อองค์กรในด้านการทำงานข่าวเชิงสืบสวน นอกจากนี้ผู้บริหารระดับหัวหน้าข่าวและบรรณาธิการจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการทำข่าวเชิงสืบสวนจึงจะสามารถส่งเสริม ให้นักข่าวแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านได้อย่างเต็มที่

กลุ่มที่ 2 สมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ต้องมีแนวทางและการดำเนินงานที่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจนในการส่งเสริมให้นักหนังสือพิมพ์ได้แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านในภาพรวม

กลุ่มที่ 3 ผู้อ่านหรือประชาชนโดยที่ผู้อ่านสามารถแสดงพลังเคลื่อนไหวกดดัน ให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์ต้องมีบทบาทในการตรวจสอบ โดยร่วมกับนักหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่สุนัขเฝ้าบ้าน ปรับเข้าหากันระหว่างผู้อ่านกับนักหนังสือพิมพ์ กล่าวคือผู้อ่านต้องปรับตัวให้การสนับสนุนนักหนังสือพิมพ์ที่เสนอข่าวเชิงลึก ในขณะที่เดียวกัน หนังสือพิมพ์ก็ต้องพยายามทำข่าวเชิงลึกให้อ่านง่ายขึ้นเพื่อให้ผู้อ่านนิยมอ่าน

กลุ่มที่ 4 สถาบันการศึกษาด้านวารสารศาสตร์ ต้องเน้นการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับสภาพการณ์ทำงานข่าวตามที่เป็นจริงเชื่อมโยงทฤษฎีเข้ากับความเป็นจริงในการทำข่าว

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่านักวิชาการมีความเห็นว่าการสนับสนุนในการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน ขึ้นอยู่กับการส่งเสริมของบุคคล 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารองค์กรหนังสือพิมพ์ สมาคมวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ผู้อ่านหรือประชาชน สถาบันการศึกษาด้านวารสารศาสตร์

สำหรับบุคคลกลุ่มแรก คือผู้บริหารองค์กรหนังสือพิมพ์ถือว่าเป็นผู้กำหนดวัฒนธรรมองค์กรหนังสือพิมพ์ หากผู้บริหารเอาจริงเอาจังเรื่องการแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน จริยธรรม และการทำงานอย่างจริงจัง

วัฒนธรรมองค์กร ผมเคยซื้อได้เลยอย่างเคโรเนชั่น วัฒนธรรมองค์กรอย่างเรื่องการจริงจังกับการทำงานอย่างถึงพริกถึงขิง รวมทั้งเรื่องของความเข้มข้นของการยึดมั่นถือมั่นของจรรยาบรรณ...เราก็คือต้องการผู้บริหารองค์กรที่เอาจริงเอาจังกับเรื่องนี้ คือเรื่องจรรยาบรรณมันต่อรองกับการทำงานไม่ได้มันต้อง 100 เปอร์เซ็นต์เสมอ (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

นอกจากนี้ ผู้บริหารในระดับหัวหน้าข่าวและบรรณาธิการ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของนักข่าว หากมุ่งหวังให้นักข่าวแสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านมากขึ้น บุคคลกลุ่มนี้จะต้องเปลี่ยนทัศนคติต่อการเสนอข่าวสืบสวนใหม่ อย่างเน้นข่าวที่สนองความต้องการอ่านข่าวง่าย ๆ ของผู้อ่าน เพื่อให้หนังสือพิมพ์ของตนอยู่รอดเพียงอย่างเดียว

เปลี่ยนทัศนคติของหัวหน้าข่าว บรรณาธิการ ให้ความสำคัญทางด้านนี้มากขึ้น หากเสนอข่าวนี้มากเกินไปกลัวคนจะเบื่อ ต้องเสนอข่าว mass อย่างน้อยที่สุดก็ขายได้...ดังนั้นการเลือกสรรข่าวก็ต้องสนองเป้าหมาย เพราะยอดขายก็เป็นส่วนหนึ่งของความอยู่รอด ดังนั้นพอวิธีคิดนี้มีปัญหามันถูกจำกัดด้วยตรงนี้ โดยไม่คิดว่าถ้าทำข่าวเจาะจะยอดจะพุ่งกระฉูด วิธีคิดตรงนี้ก็ต้องเปลี่ยน (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

บุคคลกลุ่มที่ 2 ที่มีส่วนในการสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านคือสมาคมวิชาชีพถือเป็นอีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ ในการส่งเสริมให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน โดยต้องมีทิศทางเรื่องนี้อย่างจริงจัง

สมาคมวิชาชีพสภาการหนังสือพิมพ์ สมาคมนักข่าวต้องทำตัวให้ชัดเจนมากกว่านี้ หมายถึงสมาคมต้องส่งสัญญาณให้ชัดว่าสมาคมอยากได้อะไร ไม่อยากได้อะไร ให้สมาชิกได้รู้ ต้องส่งสัญญาณให้แรงกว่านี้ ที่ผ่าน ๆ มา ก็บอกว่าไม่ใช่ไม่ทำนะ ก็ทำนะ ผมรู้สึกว่ามันน้อย (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

สอดคล้องกับความเห็นของนักวิชาชีพที่ชี้ให้เห็นว่า องค์กรวิชาชีพมีส่วนในการส่งเสริมบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านของนักหนังสือพิมพ์

มันควรจะเป็นองค์กรวิชาชีพที่จะสนับสนุนกัน เพราะมันเป็นภาพรวมของวิชาชีพ และสมาคมมันก็เป็นของส่วนกลาง การทำข่าวเชิงสืบสวนเป็นสุนัขเฝ้าบ้านมันก็เป็นบทบาทที่น่าภาคภูมิใจของวิชาชีพนี้ที่เราทำประโยชน์ให้กับบ้านเมือง ...องค์กรวิชาชีพก็ไม่ได้เข้ามาส่งเสริมในการทำข่าวแต่จะดูในเรื่องอื่น เช่น อันตราย สิทธิเสรีภาพเท่านั้นเอง ขณะเดียวกันก็อยากมีมูลนิธิอยากเห็นมูลนิธิได้ก่อตั้งขึ้นมา เพื่อพัฒนาวิชาชีพ

หนังสือพิมพ์ อบรมให้ความรู้สร้างสำนึก ให้การสนับสนุน ให้กำลังใจ ส่งเสริมการทำข่าว สนับสนุนการวิจัย ส่งเสริมให้คนไปศึกษา (บุญเลิศ ชาญุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

ผู้อ่านถือเป็นบุคคลกลุ่มที่ 3 โดยที่ผู้อ่านสามารถแสดงพลังเคลื่อนไหวกดดัน ให้หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุณัษเฝ้าบ้านได้ “...ผู้บริโภคผู้อ่าน ผมรู้สึกว่า movement ของผู้บริโภค มันส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของสื่อ แต่ที่ผ่านมา movement ของผู้บริโภคไทย ไม่ได้ทำอะไรที่ปรากฏชัดเจนมากมีครั้งเดียวที่ผมเห็น คือช่วงที่แกรมมี่ซื้อมติชน เห็นผู้บริโภคลุกว่าไม่เอา ในที่สุดก็สำเร็จ...” (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

พลังของประชาชนจะมีส่วนอย่างมากในการสนับสนุนให้นักหนังสือพิมพ์ต้อง มีบทบาทในการตรวจสอบ โดยร่วมกับนักหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่สุณัษเฝ้าบ้าน

พลังของประชาชนสำคัญมาก ๆ ทุกวันนี้เรามีสิทธิที่จะรู้ข้อมูลข่าวสาร มีสิทธิที่จะได้ ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตของเธอ มีสิทธิที่จะรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ที่เค้ายู่อาศัย ถ้าพลังประชาชนของพวกเราช่วยกันเป็นผู้สอดส่องดูแลการทำงานของ นักการเมือง การทำงานของสื่อมวลชน การทำงานของคนที่มีหน้าที่บทบาทในเรื่องของ การบริหารการปกครองประเทศ คงช่วยกันสอดส่องดูแลตรง (จันทนา ทองประยูร, สัมภาษณ์, 10 สิงหาคม 2552)

ผู้อ่านเป็นกลุ่มที่จะสามารถสนับสนุนให้หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุณัษเฝ้าบ้านได้ แต่ผู้อ่านมักจะไม่ชอบอ่านข่าวเชิงลึกเพราะเข้าใจยาก จึงทำให้ไม่สามารถสนับสนุนให้ หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุณัษเฝ้าบ้านได้เป็นจริงเสียที

ผู้อ่านก็ต้องตอบรับสิ่งเหล่านี้ ผมเห็นเวลาไปสำรวจที่ไร้อยากเห็นข่าวเจาะลึก ๆ แต่ พอจริง ๆ ผมทำข่าวเจาะลึกแล้ว พอไปถามคน คนไม่ค่อยรู้เรื่องว่าสิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร ...การชอบอ่านในสิ่งที่ง่าย ๆ ชอบบอยให้เสร็จเรียบร้อย ดังนั้นมันก็เป็นภาระหนักมาก ทำทุกอย่างที่จะต้องสำเร็จรูปดีทุกอย่าง พอคุณไม่ตอบสนองปั๊บ การสนับสนุน มันก็ลำบาก (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

แนวทางที่ส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุณัษเฝ้าบ้าน คือการปรับเข้าหากัน ระหว่างผู้อ่านกับนักหนังสือพิมพ์ กล่าวคือผู้อ่านต้องปรับตัวให้การสนับสนุนหนังสือพิมพ์ ที่เสนอ ข่าวเชิงลึก ในขณะที่เดียวกัน หนังสือพิมพ์ก็ต้องพยายามทำข่าวเชิงลึกให้อ่านง่ายขึ้นเพื่อให้อ่าน นิยมอ่าน “...ผมคิดว่ามันต้องเป็นสองส่วนผสมกัน คือ หนังสือพิมพ์ก็ต้องพยายามปรับรูปแบบ แล้วก็นำเสนอในสิ่งที่ เป็นสาระให้มันง่ายขึ้น ส่วนหนึ่งสังคมก็ต้องคอยตอบสนองที่ยอมรับ ที่จะ

เสียง สิ่งที่ยากมากขึ้นไม่ใช่แต่่ง่าย คือทั้งสองสวนต้องสนับสนุนองค์กรสื่อ...” (ประสงค์ เลิศรัตนวิสุทธิ์, สัมภาษณ์, 9 กรกฎาคม 2552)

บุคคลกลุ่มที่ 4 คือ สถาบันการสอนนิสิตวารสารศาสตร์ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการหล่อหลอมให้นักหนังสือพิมพ์ได้แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน และที่สำคัญคือสถาบันการสอนต้องเน้นการสอนแบบฝึกประสบการณ์ในการทำงานจริง ซึ่งจะส่งเสริมให้นักหนังสือพิมพ์แสดงบทบาทในชีวิตจริงได้

โรงเรียนนิเทศศาสตร์จะฝึกคนซักคนมันใช้ตำราอย่างเดียวไม่ได้ แต่มันต้องดึงประสบการณ์แล้วก็โลกปัจจุบันเข้ามาเชื่อมโยง เวลาเราสอนอย่างนี้ โลกความจริงเป็นอย่างนี้ ต้องเตรียมเขาไม่ทันถ้าไม่เตรียมเขาโดดน้ำลงไปตายเลย ไม่เคยถูกฝึกว่ายน้ำมาก่อน (รุจน์ โกมลบุตร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2552)

ในมุมมองของนักวิชาชีพได้แสดงความเห็นสอดคล้องเช่นกันว่า สังคม ประชาชน และนักวิชาการด้านวารสารศาสตร์ เป็นกลุ่มที่จะมีบทบาทในการส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้าน

คิดว่าน่าจะเป็นสังคมประชาชนทั่วไปที่เป็นผู้อ่านเป็นผู้ที่เสียประโยชน์ ถ้าหากว่าบ้านเมืองมีการฉ้อฉลเกิดขึ้น นักวิชาการทางด้านสายสื่อสารมวลชนที่เขาเรียนเขาสอนหนังสืออยู่ให้กับนิสิตนักศึกษาและเขาประเมินดูแล้วบทบาทในส่วนนี้ถ้ามันน้อยไปเค้าก็ต้องแสดงออก (บุญเลิศ คชายุทธเดช, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2552)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การส่งเสริมให้หนังสือพิมพ์แสดงบทบาทสุนัขเฝ้าบ้านนั้นขึ้นอยู่กับองค์การหนังสือพิมพ์ สมาคมนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ผู้อ่านหรือประชาชน และสถาบันการศึกษาด้านวารสารศาสตร์ ที่ต้องประสานร่วมมือกัน